

MADDE BAĞIMLILIĞI

Madde; kötüye kullanım ve bağımlılığa yol açabilecek, değişik yollarla alınabilen, duygu durum, algılama, biliş ve diğer beyin işlevlerinde bir değişiklik yaratan her türlü kimyasal olarak tanımlanabilir.

Madde kötüye kullanımı; bir yıllık bir süre içinde tekrarlayan biçimde olası sosyal, yasal sorunlarla veya fiziksel tehlikeye yol açacak madde kullanımudur.

Madde bağımlılığı ise; maddenin kişinin yaşamında merkezi bir rol oynuyor oluşunu, bireyin madde alımı üzerindeki kontrolü kaybetmiş olmasını ve maddeye bağlı bedensel ve psikolojik sorunların varlığını göz önünde tutan geniş bir bağımlılık kavramıdır.

Bağımlılık Yapan Maddeler

Dünya Sağlık Örgütü'nce gruplandırılan madde bağımlılığı türleri şunlardır:

Sakinleştirici-yatıştırıcı maddeler: Bu grupta yer alan maddeler, merkezi sinir sistemine depresan olarak etki eder. Heyecansal gerginlik, korku, kaygı gibi durumlarda, gibi durumlarda, hekim tarafından bu sıkıntıları azaltmak üzere verilebilir.

Uyarıcılar: Uzun süre dikkatini odaklaştırabilmek ve uyanık kalabilmek için öğrencilerin özellikle sınav zamanlarında uzun saatler çalışabilmek için başvurdukları ilaçlardır. Bunlar kokain, ecstasy, kafein.

Hallüsinasyon meydana getirenler: Bu gruptaki maddelerin temel özelliği, psikolojik yaşamı alt üst etmeleri, sanrısız bir gezinti ile kişiye özel ve değişik sanrıları yaşatmalarıdır. Bunlar LSD, meskalin gibi maddelerdir.

Esrar (Kannabis): Esrar Hint kenevirinin yaprak, filiz ve çiçek tohumlarından elde edilen bir maddedir. Esrar kullandıktan sonra kişinin refleksleri bozulur. Dikkat gerektirecek işlevleri yapamaz. Uzun süreli kullanımı bronşit ve akciğer kanseri gibi solunum yolları hastalıklarına yol açabilir.

Uçucular (Tiner, benzin, gazolin, bali gibi yapıştırıcılar): Sıvı yapıştırıcıların toluen, petrol türevleri. Bu maddelere bağımlı olanlar genellikle bu maddeleri mesleklerinde kullanmak zorunda olan mobilyacı, boyacı, oto boyacısı, kaloriferci gibi kişiler olduğu anlaşılmaktadır.

Eroin: Afyondan elde edilir. Bir iki kullanımdan sonra süratle bağımlılık gelişir. Doz artırımını, çok hızla öldürücü düzeylere kadar varabilir. Hangi grupta olursa olsun maddelerin aşırı kullanımı düşünsel ve duygusal sorunları bellek bozukluklarını ortaya çıkarır.

Belirtileri

Fiziksel Belirtiler

- ✓ Sürekli bitkinlik hali,
- ✓ Dalgınlık,
- ✓ Uyuklama,
- ✓ Uyku bozukluğu,

- ✓ Konuşmada güçlük çekme,
- ✓ Burunda akıntı,
- ✓ Vücutta terleme,
- ✓ Ellerde titreme,
- ✓ Gözlerde kanlanma,
- ✓ Yüzde kızarıklıklar,
- ✓ Yüzün soluk olması,
- ✓ Kabızlık, ishal, mide-barsak yakınmaları,
- ✓ Yürümede dengesizlik,
- ✓ Solunumda güçlük çekme,
- ✓ Madde kokusu.

Sosyal ve Duygusal Belirtiler

- ✓ Akademik başarının birden düşmesi,
- ✓ Sık sık arkadaş değiştirme,
- ✓ Aile ve arkadaşlarla ilişkilerde bozulma,
- ✓ Çevreyle ilişkilerde kaçınma,
- ✓ İçe kapanma,
- ✓ Hiçbir şeye ilgi duymama,
- ✓ Daha önce ilgi duyduğu her şeyden uzaklaşma,
- ✓ Zaman zaman aşırı neşe ile öfke/saldırganlık arasında gidip gelmeler,
- ✓ Evde odasına kapanma,
- ✓ Kendi bakım ve temizliğine dikkat etmez hale gelme,
- ✓ Fazla para harcama,
- ✓ Okulu ya da iş eğitimini tamamen bırakma,
- ✓ Geleceğine yönelik beklentilerden uzak olma,
- ✓ Geleceğe dönük hiçbir adım atmak istememe,
- ✓ Evden uzaklaşma.

Risk Faktörleri Nelerdir?

- ✓ Heyecan arayışı,
- ✓ Dürtüsel hareket etme,
- ✓ Duygusal dengeyi sağlamakta zorlanma,
- ✓ Akranlarının yaygın olarak madde kullandığı algısı,
- ✓ Madde kullanmanın zararının az olduğunun algılanması,
- ✓ Akranların madde kullanmaya yönelik baskısı,
- ✓ Maddenin yarattığı etkileri merak etme,
- ✓ Madde kullanan arkadaş ya da ebeveyni taklit etme,
- ✓ Çevrenin madde kullanmaya teşvik etmesi,
- ✓ Stresle başa çıkma,
- ✓ Toplumdan kaçma,
- ✓ Ailede madde kullanımı,
- ✓ Yetersiz ebeveyn gözetimi,
- ✓ Ebeveynlerle çocuk arasında iletişim ve etkileşim eksikliği,
- ✓ Madde kullanımına karşı kurallar ve beklentilerin yetersiz tanımlanması ve yetersiz ifade edilmesi,
- ✓ Tutarsız ve aşırı katı disiplin,
- ✓ Aile çatışması,

- ✓ Ergenin madde kullanımını destekleyen ebeveyn tutumu.

Yapılması Gerekenler

Madde bağımlılığı ile mücadelede en büyük pay ailelere düşmektedir. Yasal önlemler ve polisiye tedbirlerle bir yere kadar mücadele mümkündür. Mücadelede esas görev ailelere düşmektedir. Aileler en kötü şartlarda bile çocuklarına ilgi, sevgi ve şefkat göstermekten kaçınmamalıdır. Anne ve babalar her zaman çocukları ile doğrudan iletişim kurma yoluna gitmeli, her türlü zorluk ve güçlükte çocuklarının yanında yer alacaklarını hissettirmelidir. Zorlukla, güçlüklerle karşılaşan çocuklar bunu aileleriyle paylaşarak çözebileceklerine inanırlarsa kendilerini huzurlu hisseder, kötü arkadaş ortamlarına kapılmaktan uzak dururlar. Ailenin uyuşturucu maddelere karşı tutumu, çocukların davranışlarını belirlemede büyük önem arz ettiği akıldan çıkarılmamalıdır.

Aile temelli çözümlerden başka, özellikle okullardaki gençlerin uyuşturucu piyasasının gözde kesimi olması sebebiyle, okullardaki sosyal çevre ve eğitime daha bir dikkat edilmelidir. Günümüzde okullardaki ahlâki değerlerin televizyon, çevre ve eğitim kalitesiyle olumsuz yönde de etkilendiği/şekillendiği bir gerçektir. Basın yayını kuruluşlarının konuya ilişkin yayınlarının denetlenerek sigara, alkol, madde kullanımına karşı kültürün ve normların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Öğrencilere anane, gelenek ve manevi değerler öğretilmeli ve özellikle okullarda bu değerleri anlatan derslere yer verilmelidir. Yapılan araştırmalar öğrenci ve gençler arasında uyuşturucunun yayılmasında en büyük etkenin, sosyal ortamdan çok manevi boşluğun olduğunu göstermiştir.

Anne ve babalar madde bağımlılığını engelleme de çocuklarının yanında alkol ve benzeri herhangi bir bağımlılık maddesi kullanmamalıdır.